

Regler i Klövkontrollen

Besättningsgenomgång

Programmet bygger på en inledande besättningsgenomgång där samtliga klövar hos livdjuren i besättningen undersöks. Slaktlamm kontrolleras inte. Arbetsmässigt är det en mycket stor fördel och stor tidsvinst om lammen är avvanda och separerade från tackorna, men det är inte ett krav.

Kontrollen genomförs från och med mitten av augusti till mitten av oktober. Då har djuren gått igenom den provocerande period av fukt och värme som behövs för att fotröta ska utvecklas. Besättningen måste bestå av minst 10 st får varav minst 5 st över ett år. Veterinären inspekterar alla klövar på samtliga livdjur i besättningen och provtar fem klövar för analys avseende virulent *Dichelobacter nodosus*. I första hand provtas förändrade klövspalter. Om alla klövar är grad noll (o) provtas fem klövar slumpvis. Finns grad 2-5 provtas i första hand grad 2. Analysen detekterar en proteasgen (*aprV2*), som finns hos virulenta *D. nodosus* stammar. Proteasgenen är den mest kända virulensgenen för *D. nodosus*, men fotröta är en komplex sjukdom där fler bakterier, ffa *Fusobacterium* spp. ofta är inblandade i symtomutvecklingen. Veterinären skickar proverna till Statens Veterinärmedicinska Anstalt. Särskild remiss som tillhandahålls via Klövkontrollen ska användas. Under genomgången förväntas djurägaren aktivt ta del av klövinspektionen för att få kunskap om hur friska klövar ska se ut och vilka avvikelser som kan förekomma. Detta är en förutsättning för att djurägaren sedan ska kunna utföra klövkontrollerna i sin egen besättning. Besättningsgenomgången ska göras av en av Gård & Djurhälsan godkänd veterinär.

Genom provtagningen identifieras besättningar med virulenta *D. nodosus*. Inom Klövkontrollen bekämpas fotröta i besättningar som har en tydlig klinik (grad 2-5) hos flera djur oavsett om kliniken beror på virulenta eller benigna *D. nodosus*.

Om typisk klinik för fotröta (flera djur med grad 2-5 förändringar) finns i besättningen, klassas besättningen som fotrötesmittad.

Om atypisk klinik i form av svårbedömda förändringar i klövspalt eller ett fåtal djur med grad 2-5 och inga tecken på fotröta ses i besättningen i övrigt, isoleras de provtagna djuren i väntan på provsvar. Om provtagning visar på benigna stammar av *D. nodosus* ställs djuret torrt. De kan vid behov behandlas med fotbad i zinksulfat alternativt med antibiotika. Svarar djuret inte på behandling ska djuret inte behållas i besättningen. Om stammen är virulent betraktas besättningen som smittad av virulent fotröta. Provsvar och klinisk bild samt historik i besättningen vägs samman av styrgruppen som gör en riskvärdering tillsammans med ansvarig/provtagande veterinär.

Djurägarförsäkran

Veterinärintyget kompletteras med en djurägarförsäkran där djurägaren själv intygar att inga tecken på fotröta förekommit i besättningen under året. Ingen form av förebyggande behandling som t ex fotbad får ha förekommit under året. Djurägarförsäkran förnyas vid varje tillfälle djur ska säljas eller lånas ut från besättningen.

Egenkontroll

Egenkontroll innebär att djurägaren vid någon tidpunkt under året kontrollerat klövarna på besättningens livdjur. Kontrollen kan även utföras av en av Gård & Djurhälsan utbildad klövinspektör, som då signerar egenkontrollen med sin underskrift. Djurägaren måste i dessa fall delta aktivt för att sedan själv kunna bedöma klövförändringar vid andra tidpunkter under resten av året. Klövspalthud och sulor ska inspekteras för att tecken på fotröta ska kunna upptäckas. Enklast görs detta i samband med klövklippning. En annan tidpunkt kan vara vid lamning när man är nära djuren. Upptäcker djurägaren förändringar som avviker från det normala och där osäkerhet råder om orsak ska veterinär med särskild kompetens i fotrötediagnostik kontaktas. Datum för egenkontroll samt iakttagna klövförändringar ska dokumenteras. I egenkontrollen ska också rutiner, kontakter och observationer avseende klövhälsoläget under det gångna året skriftligen redovisas på ett av Gård & Djurhälsan utfärdat dokument. Halta djur ska alltid undersökas för att orsaken till håltan ska kunna fastställas. Förekomst av andra diagnostiserade klövsjukdomar ska kunna redogöras för och datum för eventuella behandlingar ska kunna redovisas. För att kunna fylla i dokumentet är det nödvändigt att fortlöpande dokumentera klövhälsoläget i besättningen.

F-status

Besättningsgenomgången och djurägarförsäkran ligger till grund för att Gård & Djurhälsan utfärdar F-status i Klövkontrollen. F-status förnyas antingen genom **egenkontroll** av djurägaren eller genom **besättningsgenomgång** av veterinär. I bägge fallen krävs en djurägarförsäkran. F-status är giltigt under förutsättning att reglerna för Klövkontrollen följs. Vid försäljning eller andra kontakter ska intyg om F-status alltid kompletteras med en Djurägarförsäkran utfärdad vid aktuellt datum. F-status förnyas årligen fr. o. m augusti och är giltigt längst t. o. m 1 augusti året därpå.

Nyetableerad besättning

Vid anslutning av en nyetableerad besättning måste giltig djurägarförsäkran från den säljande besättningen komplettera den inledande veterinärkontrollen. I nyetableerad besättning som i sin helhet utgörs av djur från F-statusbesättning är F-status giltigt t.o.m. 1/8 samma kalenderår som djuren köptes. För förnyat F-status görs en inledande veterinärkontroll vid anslutning för att den nya djurägaren ska kunna utföra egenkontroll året därpå. De inköpta djuren ska då inte ha fotbadats i karantän före veterinärkontrollen. För en nyetableerad besättning bestående av djur utan F-status gäller också att djuren inte får ha fotbadats i karantän före kontrollen.

Vid anslutning av en besättning där mer än 20 % av djuren är nyinköpta samma år ska inte heller dessa nyinköpta djur ha fotbadats i karantän.

Om en besättning ska anslutas till programmet och etableras på gård där en fotrötesmittad besättning eller besättning med okänt status hållits, ska utrymmen där får eller getter vistats vara utgödslade, rengjorda och desinficerade.

Rengjorda och desinficerade stall, utrymmen eller beten där får eller getter vistats tidigare ska ha varit fria från får och getter i minst 14 dagar

Inköp av djur

Vid inköp av djur ska alltid djurägarförsäkringen från säljaren medfölja oavsett om säljarbesättningen har F-status eller inte. Alla inköp och medföljande djurägarförsäkringen ska kunna redovisas. Inköp får inte göras från fotrötesmittade besättningar.

Vid import av levande djur ska dessa provtas i karantän.

Vid inköp av djur från, eller andra kontakter med, en besättning som importerat djur ska provtagningsresultat avseende *D.nodosus*, virulensfaktorer kunna uppvisas från den säljande besättningen. Alternativt måste djuren provtas av köparen före fotbadet i karantän.

Karantän och karantänsbehandling

- Undersök klövarna och speciellt klövspalterna på inköpta djur. Ta inte hem djur med misstänkt fotröta!
- Ställ djuren i karantän i minst 3 veckor (separat utrymme) direkt efter hemkomsten och fotbada djuren vid **två** tillfällen; när de ställs in i och när de tas ut ur karantänen.
- Fotbada i 5-10 minuter i 10 % zinksulfatlösning (ex 1 kg zinksulfatmonohydrat blandas med vatten till 10 liter färdig lösning). Alternativt kan rena klövar sprayas ymnigt. Zinksulfat finns för närvarande endast att tillgå hos Svenska Köttföretagen 010-1308930. Ställ djuren på hårt underlag för att torka i 30-60 minuter.
- Undersök klövarna en sista gång innan djuren släpps ut ur karantänen.

Observera att karantänsreglerna måste följas för att få förnyat F-status!

Planerade kontakter med andra F-status besättningar (sambete, utlåning av bagge mm)

Kontakter får ske med F-status besättningar under förutsättning att kontaktbesättningen kan uppvisa djurägarförsäkringen. Inspektion av klövarna, karantän och karantänsbehandling av kontaktdjuren rekommenderas alltid, men är inte ett krav vid kontakter med andra F-statusbesättningar.

Planerade kontakter med andra besättningar (sambete, utlåning av bagge mm)

Kontakter får ske med besättningar som saknar F-status under förutsättning att kontaktbesättningen kan uppvisa djurägarförsäkringen. Vid återförandet av aktuella djur till den egna besättningen ska dessa ställas i karantän och karantänsbehandlas enligt Klövkontrollens regler. Varje kontakt och datum för karantänsbehandling ska kunna redovisas.

Oplanerade kontakter med andra besättningar (rymlingar, inhoppare)

Sker oplanerade kontakter med andra besättningar ska du separera dina djur så fort som möjligt från inhopparen/inhopparna. Kontakta därefter snarast Gård & Djurhälsan på telefon 0771-21 65 00 angående vilka åtgärder som ska vidtas.

Riskvärdering till grund för förnyat F-status

För att få ett förnyat F-status ska djurägaren själv ha gjort egenkontroll. Till grund för riskvärderingen ligger djurägarens dokumentation av inköpta djur, kontakter, karantänsbehandlingar samt resultat av egenkontrollen. Dokumentationen sammanställs av djurägaren och skickas till Klövkontrollen i augusti varje år. Djurägaren ska tillhandahålla:

Dokumentation av:

- Vilka djur som köpts in (antal och från vilken besättning) samt medföljande djurägarförsäkrans.
- Datum för karantänstid och karantänsbehandling.
- Datum för egenkontroll och klövklippning.
- Vem som utfört klövklippningen och klövkontrollen.
- Redogörelse för vilka klövförändringar som förekommit vid egenkontrollen.
- Förekomst av halta djur och fastställd orsak till hältan.
- Förekommande klövbehandlingar och orsak till att behandling har utförts.

Om djurägaren följt Klövkontrollens anvisningar behövs alltså **inte** årlig veterinärgenomgång. Finns tveksamheter i riskvärderingen måste en obligatorisk besättningsgenomgång av veterinär göras för att F-status ska kunna förnyas.

Bedömning av riskvärdering

Inom Klövkontrollen finns en styrgrupp bestående av tre fårhälsoveterinärer. Styrgruppen bedömer riskvärderingarna och ger anvisningar för åtgärder i särskilda ärenden. Det kan exempelvis vara fall där betäckningstidpunkt gör det omöjligt att genomföra besättningsgenomgångar under föreskriven period, ofrivillig kontakt med fotrötesmittade djur eller svårdiagnostiserade klövförändringar.

Sanering

I de fall där fotröta konstateras vid den veterinära genomgången, eller i de fall där diagnosen ställts tidigare, erbjuds djurägaren hjälp med sanering för att bli av med smittan. Saneringen anpassas efter förutsättningarna på gården och görs i samråd med Gård & Djurhälsan.

Klövkontroll efter sanering

För att erhålla F-status efter sanering görs en ny besättningsgenomgång tidigast 10 månader efter saneringens senaste behandlingsdag.

Smittskyddsrekommendationer

Fårklippare, mönstrare, scannare och andra som besöker besättningen bör följa Gård och Djurhälsans rekommendationer om biosäkerhet (www.gardochdjurehalsan.se).

Subventioner

All provtagning (analyskostnad) vid besättningsgenomgångarna samt reskostnad som överstiger 20 mil totalt är subventionerad till 100 %.

Vid sanering av fotröta erbjuds anslutna besättningar subventioner för veterinärens timtid. Hur stor subventionen är fastställs årligen beroende på vilka medel som erhålls för Klövkontrollen från Jordbruksverket. För 2018 är subventionen 50 % för veterinärens timtid och restid i samband med sanering, samt 100 % för reskostnad som överstiger 20 mil totalt.

Avgifter

Kund hos Gård & Djurhälsan - Får :

- Årlig avgift Klövkontrollen: 400 kr.
- Vid besättningsgenomgång:
 - FÅR BAS: 525 kr i inställelsearvode samt 1050 kr per timme vid besättningsgenomgång. Reskostnad debiteras upp till 20 mil totalt.
 - FÅR PLUS: Klövkontrollen kan komplettera det årliga besöket.
- Vid sanering av fotröta: Veterinär timtid i besättningen i samband med subventioneras med 50 %. Reskostnad debiteras upp till 20 mil totalt.

Ej kund hos Gård & Djurhälsan – Får :

- Årlig avgift Klövkontrollen: 400 kr.
- Vid besättningsgenomgång: 1050 kr per timme för restid och veterinärens timtid. Reskostnad debiteras upp till 20 mil totalt.
- Vid sanering av fotröta: Veterinär timtid i samband med besättningsgenomgång subventioneras med 50 %. Reskostnad debiteras upp till 20 mil totalt.

Moms tillkommer på samtliga avgifter.

Regelverket är framtaget av Gård & Djurhälsan i samråd med Statens Veterinärmedicinska Anstalt.

Ulrika König

Fårhälsoveterinär, Ansvarig Klövkontrollen

Karin Lindqvist Frisk

Fårhälsoveterinär, Djurslagschef - Får